స7 మార్చి, 1961

సబావా హరిగిర్

వర్సెస్

అసిస్టెంట్ కస్టోడియన్, ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీ, భోపాల్

(బి. పి.సిన్హా, సి. జె., ఎస్. కె. దాస్,ఎ. కె.సర్కార్, ఎన్.రాజగోపాల అయ్యంగార్, జె. ఆర్.ముధోల్కర్ న్యాయమూర్తులు)

కాందిశీకుడి ఆస్తి – ఆస్తిని కాందిశీకుడి ఆస్తిగా ప్రకటనకు సంబంధించిన నిబంధనలు – విక్రయం యొక్క ధృవీకరణ – తిరస్కరణకు సంరక్షకుడు యొక్క అధికారం –యొక్క రాజ్యాంగబద్ధత – కాందిశీకుడి ఆస్తిని నిర్వహించే చట్టం 1950,(31 ఆఫ్ 1950),ss.2(డి), 40(4)(ఎ) భారత రాజ్యాంగం,ఆర్టికల్31(2),31(5)(b)(iii).

పిటిషనర్ RR నుండి కొంత భూమిని కొనుగోలు చేశాడు , అతను కాళీ చెయ్యాలని అనుకొని అతను పాకిస్తాన్ కు బయలుదేరాడు. అసిస్టెంట్ కస్టోడియన్ 'భూమిని కాందిశీకుడి ఆస్తిగా ఎందుకు ప్రకటించకూడదో కారణం చూపాలని పిటిషనర్‌కు నోటీసు జారీ చేశాడు మరియు పిటిషనర్ విన్న తర్వాత అతను భూమిని కాందిశీకుడి ఆస్తిగా ప్రకటించాడు. ఆర్డర్‌పై అప్పీల్ మరియు పునర్విమర్శ పిటిషనర్ సెక్షన్ 40 అడ్మినిస్ట్రేషన్ ఆఫ్ ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీ యాక్ట్ , 1950,కింద విక్రయం యొక్క ధృవీకరణ కోసం సంరక్షకుడికి దరఖాస్తు చేశారు , కానీ అతని దరఖాస్తు సెక్షన్40(4)(a) కింద తిరస్కరించబడింది , ఎందుకంటే కాందిశీకుడి , ఆస్తి విక్రయాన్ని అమలు చేయడంలో చిత్తశుద్ధితో వ్యవహరించలేదని. కాందిశీకుడి ఆస్తి చట్టంలోని సెక్షన్ 2(d) కాందిశీకుడి ఆస్తిని నిర్వచిస్తుంది. ,ధృవీకరణ కోసం దరఖాస్తును తిరస్కరించడానికి సంరక్షకుడికి అధికారం ఇచ్చే S. 40(4), ఆర్టికల్ 31(2) ఉల్లంఘించిందని చట్టం యొక్క అధికారం లేకుండా ఆస్తిని స్వాధీనం చేసుకునేందుకు రాష్ట్రానికి వీలు కల్పించిందని పిటిషనర్ వాదించారు .

నిర్వచించబడింది, సెక్షన్ 2(డి)యొక్క నిబంధనలు మరియు సెక్షన్ 40(4), ఆర్టికల్ 31(2)ద్వారా ప్రభావితం కాలేదు. రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 31(5)(బి)(iii) దృష్టిలో రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 31 (5)(b)(iii) యొక్క రక్షణ అనేది ఏదైనా ఆస్తిని కాందిశీకుడి ఆస్తిగా ప్రకటించే చట్టానికి మాత్రమే పరిమితం కాకుండా,ఏదైనా ఆస్తిని కాందిశీకుడి ఆస్తిగా ప్రకటించే అధికారం మరియు డిక్లరేషన్

కోసం ప్రమాణాలను నిర్దేశించే అధికారం వరకు చట్టం విస్తరించింది . చట్టంలోని సెక్షన్ 40(4)(a) లావాదేవిలు చిత్తశుద్ధితో నమోదు చేయబడలేదని తిరస్కరించడానికి సంరక్షకుడికి అధికారం ఇచ్చింది , సంరక్షకుడికి ఏకపక్ష అధికారాలను అందజేస్తున్నందున నిర్ధారణ కోసం చేసిన దరఖాస్తును సవాలు చేయడం సాధ్యం కాదు.

అధికారం న్యాయపరమైన అధికారం యొక్క స్వభావాన్ని కలిగి ఉంది ,మరియు ప్రశ్న యొక్క నిర్ణయానికి ప్రమాణం లేకపోవడం వలన నిబంధనలు రాజ్యాంగ విరుద్ధంకావు .

ఒరిజినల్ అధికార పరిధి: 1957లో పిటిషన్ నం. 87.

భారత రాజ్యాంగం లోని ఆర్టికల్ 32, ప్రాథమిక హక్కుల అమలు కోసం దరఖాస్తు చేయబడింది .

పిటిషనర్ తరపున బి.డి. శర్మ.

ప్రతివాదుల తరపున ఎన్. ఎస్.బింద్రా, ఆర్. హెచ్.. ఢేబర్ మరియు టి. ఎం. సేన్.

1961, మార్చి 7 న న్యాయస్థానం యొక్క తీర్పును వెలువరించినవారు,

ముధోల్కర్, జె :- రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 32 క్రింద ఈ పిటిషన్‌లో అందించారు. అడ్మినిస్ట్రేషన్ ఆఫ్ ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీ యాక్ట్ , 1950 (XXXI ఆఫ్ 1950) యొక్క నిబంధనలు ప్రత్యేకించి సెక్షన్ 2 (డి) మరియు సెక్షన్ 40 ఉప-లు. (4) లు రాజ్యాంగ విరుద్ధం. అతని ప్రకారం కాందిశీకుడి ఆస్తి యొక్క సంరక్షకుడు, అతనికి వ్యతిరేకంగా జారీ చేసిన ఆర్డర్ ప్రకారం చట్టం యొక్క సెక్షన్ 40 సబ్ సెక్షన్ (4)ను అనుసరించి

అధికారం లేకుండా , అతని ఆస్తిని తీసుకోవడం సంరక్షకుడి ఆర్డర్ పిటిషనర్ పట్ల ఆచరణలో వివక్షకు సమానమని అతను వాదించాడు. మన ముందు వచ్చిన వాదనలను వర్గీకరించగలిగే రెండు ప్రధాన విభాగాలు ఇవి.

సంబంధిత వాస్తవాలను ఇప్పుడు చెప్పవచ్చు. పిటిషనర్ 195.51 ఎకరాల భూమిని మాజీ భోపాల్ రాష్ట్రంలో ఒక బాబు రెహమతుల్లా నుండి జూన్ 23, 1950న రూ. 3,500 కొన్నారు. కాందిశీకుడి ఆస్తి యొక్క డిప్యూటీ సంరక్షకుడు , రెహ్మతుల్లాను ఉద్దేశించి, ఖాళీ చేయబడ్డ వ్యక్తిగా ప్రకటించారు. చివరికి అతను జూన్ 20, 1951 న భారతదేశం నుండి పాకిస్తాన్‌కు వెళ్లాడు.

జూన్ 12, 1951న, కాందిశీకుడి ఆస్తి యొక్క డిప్యూటీ సంరక్షకుడు , రెహ్మాతుల్లా నుండి కొనుగోలు చేసిన భూమిని "కాందిశీకుడి ఆస్తి "గా ఎందుకు ప్రకటించకూడదో కారణం చూపాలని పిటిషనర్‌కు నోటీసు జారీ చేశాడు. పిటిషనర్ వాదనను విన్న తర్వాత , ఆగస్టు 8, 1951న ఆస్తి కాందిశీకుడి ఆస్తిగా ప్రకటించబడింది. పిటిషనర్ ఆ ఆర్డర్‌ను అప్పీల్‌లో అలాగే చట్టంలో అందించిన రివిజన్‌లో సవాలు చేసారు కానీ అది విఫలమైంది. 1954 జూలై 14న భోపాల్‌లోని జ్యుడీషియల్ కమీషనర్ ముందు అతని రిట్ పిటిషన్‌ను పరిమితిలో కొట్టివేసింది. అందువల్ల అతను రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 32 కింద ఈ కోర్టుకు వచ్చాడు.

పిటిషనర్ తరపున మిస్టర్ బి . డి. శర్మ మా ముందు నొక్కిచెప్పిన మొదటి అంశం ఏమిటంటే, ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీ చట్టంలోని నిబంధనలు మరియు ముఖ్యంగా ss . 2 (d) మరియు 40 (4) రాజ్యాంగ విరుద్ధం , ఎందుకంటే రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 31(2) ద్వారా అవసరమైన విధంగా ఎటువంటి పరిహారం చెల్లించకుండా ఆస్తిని తీసుకోవడానికి రాష్ట్రానికి వీలు కల్పిస్తుంది . ఈ వాదనకు సంక్షిప్త సమాధానం ఏమిటంటే , భారత ప్రభుత్వం మరియు మరేదైనా ఇతర దేశాల ప్రభుత్వాల మధ్య కుదుర్చుకున్న ఏదైనా ఒప్పందాన్ని అనుసరించి చేసిన చట్టంలోని నిబంధనలు లేదా ఇతరత్రా చట్టం ద్వారా కాందిశీకుడి ఆస్తిగా ప్రకటించబడిన ఆస్తికి సంబంధించి ఆర్టికల్ 31 cl. 2 నిబంధనలపై ఎటువంటి ప్రభావం ఉండదు. ఇది ఆర్టికల్ 31(5)(b)(iii) యొక్క నిబంధనల నుండి స్పష్టంగా చెప్పబడింది. ఈ నియమాలు ఇలా ఉన్నాయి:

"క్లాజు (2)లో ఏదీ ప్రభావితం కాదు –

(బి) రాష్ట్రం ఇకపై చేసే ఏదైనా చట్టంలోని నిబంధనలు–

——-------------------------

(iii) డొమినియన్ ఆఫ్ ఇండియా లేదా భారత ప్రభుత్వం మరియు మరేదైనా ఇతర దేశ ప్రభుత్వం మధ్య కుదిరిన ఏదైనా ఒప్పందాన్ని అనుసరించి , లేదా ఇతరత్రా , చట్టం ద్వారా ప్రకటించబడిన ఆస్తికి సంబంధించి.

ఏది ఏమైనప్పటికీ , పైన పేర్కొన్న నిబంధన ద్వారా అందించబడిన రక్షణ తప్పనిసరిగా ఏదైనా ఆస్తిని కాందిశీకుడి ఆస్తిగా ప్రకటించే చట్టానికి మాత్రమే పరిమితం కావాలి మరియు ఏదైనా ఆస్తిని కాందిశీకుడి ఆస్తిగా ప్రకటించే అధికారాన్ని ఇచ్చే చట్టానికి కాదని శ్రీ శర్మ వాదించారు. మేము వివాదాన్ని

అంగీకరించలేము. "కాందిశీకుడి ఆస్తిగా చట్టం ద్వారా ప్రకటించబడిన ఆస్తి " అనే పదాలు తప్పనిసరిగా కాందిశీకుడి ఆస్తిగా ప్రకటించబడే ఆస్తి అయ్యి ఉండాలి. కాందిశీకుడి ఆస్తికి సంబంధించిన ఒక చట్టం, ఏ ఆస్తిని కాందిశీకుడి ఆస్తిగా పరిగణించాలో నిర్ణయించడానికి ప్రమాణాలను నిర్దేశించడంలో ఆందోళన చెందుతుంది మరియు కాందిశీకుడి ఆస్తిగా పరిగణించబడే నిర్దిష్ట లక్షణాలను పేర్కొనడం సాధ్యం కాదు. మేము పైన ఉదహరించిన రాజ్యాంగ నిబంధన ద్వారా అందించబడిన రక్షణ మిస్టర్ శర్మ సూచించినట్లుగా పరిమితం చేయబడదు , అయితే ఆస్తిని కాందిశీకుడి ఆస్తిగా ప్రకటించే ప్రమాణాలను నిర్ణయించే చట్టానికి విస్తరించింది.

గౌరవ న్యాయవాది యొక్క తదుపరి వాదన ఏమిటంటే , ప్రశ్నలోని ఆస్తి కాందిశీకుడి ఆస్తి కాదు మరియు రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 31(1) యొక్క నిబంధనలు , దానిని తీసివేయకుండా అడ్డుకుంటుంది. వాదనను మెచ్చుకోవడం కష్టం. ఆర్టికల్ 31(1) దేనిని నిషేధిస్తుంది అంటే, "చట్టం యొక్క అధికారం ద్వారా ఆస్తిని కోల్పోవడం ". కాందిశీకుడి ఆస్తి అని సంరక్షకుడు చేసిన ప్రకటన కారణంగా పిటిషనర్ తన ఆస్తిని కోల్పోయాడని అనడంలో సందేహం లేదు. అయితే పార్లమెంటు రూపొందించిన చట్టం ప్రకారం ఈ ప్రకటన చేయబడింది. ఆయన వాదించినట్లుగా, చట్టం రాజ్యాంగ విరుద్ధమని మేము భావించినట్లయితే, పరిస్థితి భిన్నంగా ఉండేది.

గౌరవ న్యాయవాది యొక్క తదుపరి వాదన ఏమిటంటే సెక్షన్ 40 సబ్ సెక్షన్ (4) cls. (a) మరియు(c) అధికారతీతము ఎందుకంటే అవి సంరక్షకుడికి ఏకపక్ష అధికారాన్ని అందిస్తాయి. వివాదాన్ని లేవనెత్తడానికి కారణం , సెక్షన్ 40 క్రింద కాందిశీకుడు విక్రయాన్ని అమలు చేయడంలో చిత్తశుద్ధితో ప్రవర్తించలేదన్న కారణంగా, పిటిషనరు తనకు అనుకూలంగా అమ్మకాలను ధృవీకరించమని సంరక్షకుడికి పెట్టుకొన్న దరఖాస్తు తిరస్కరించబడింది. సెక్షన్ 40 సబ్ సెక్షన్ (4) ఇలా చెబుతుంది :

"సంరక్షకుడు,సూచించిన పద్ధతిలో దరఖాస్తుపై విచారణ జరపాలి మరియు అతనికి ఆ అభిప్రాయం ఉంటే దరఖాస్తును తిరస్కరించవచ్చు:

(a) లావాదేవీ చిత్తశుద్ధితో లేదా సరైన విలువతో నమోదు చేయబడలేదు, లేదా

(b) ప్రస్తుతానికి అమలులో ఉన్న ఏదైనా చట్టం ప్రకారం లావాదేవీ నిషేధించబడింది, లేదా

(C) ఇతర కారణాల వల్ల లావాదేవీలు నిర్ధారించకూడదు ."

మేము ఇక్కడ సంరక్షకుడు ఆశ్రయించిన సెక్షన్ 40, cl.(a) కోసం మాత్రమే ఆందోళన చెందుతున్నాము మరియు cl. (C) కొరకు కాదు. కాబట్టి, మేము మా వ్యాఖ్యలను cl.(a) కు పరిమితం చేస్తాము. సెక్షన్ 40,యొక్క ఉపవిభాగం (4) నిర్ధారించడానికి మరియు cl. (a) అది చిత్తశుద్ధితో నమోదు చేయబడలేదని అతను కనుగొంటే , దానిని ధృవీకరించి నిరాకరించడానికి అతనికి అధికారంను ఇస్తుంది. గౌరవ న్యాయవాది ప్రకారం, "మంచి విశ్వాసం" అనే పదాలు అస్పష్టమైనవి మరియు "జారుడు "గా ఉంన్నాయి మరియు సంరక్షకుడు పాటించాల్సిన ప్రమాణాలు లేదా ప్రమాణాలను అందించవు. "మంచి విశ్వాసం " అనే పదాలు అనేక శాసనాలలో ఉన్నాయి మరియు న్యాయస్థానాలలో ఒక నిర్దిష్ట అర్థాన్ని పొందాయి అనే వాస్తవం కాకుండా , సెక్షన్ 40,ఉప-లు (4)అందించిన అధికారాన్ని ఎత్తి చూపవచ్చు. న్యాయపరమైన అధికారం యొక్క స్వభావాన్ని కలిగి ఉంది మరియు అందువల్ల , ప్రశ్న యొక్క నిర్ణయానికి ప్రమాణం లేకపోవడం వల్ల నిబంధన రాజ్యాంగ విరుద్ధం కాదు.

బదిలీ పొందిన వ్యక్తికి చిత్తశుద్ధి లేకపోవడం సరిపోదని మరియు బదిలీ గుర్తింపు నిరాకరించడానికి కారణం కాదని మరియు సెక్షన్ 40 సబ్ సెక్షన్ (4) ప్రకారం బదిలీ చేయబడిన వ్యక్తికి కూడా చిత్తశుద్ధి లేదని తేలితే తప్ప , అని గౌరవ న్యాయవాది వాదించాలని భావించారు. అయితే ఆ వాదనను నొక్కి చెప్పలేదు.

అయితే, రబియా బాయి వర్సెస్ ది కస్టోడియన్-జనరల్ ఆఫ్ ఎవాక్యూ ప్రాపర్టీ (1) లో , కాందిశీకుడు చెడు విశ్వాసంతో దానిని అమలు చేసారన్న కారణంగా , భూమిపై బదిలీకి వ్యతిరేకంగా సంరక్షకుడి యొక్క ఉత్తర్వులను నిర్ధారించడాన్ని ఈ కోర్టు సమర్థించింది.

లావాదేవీని నిర్ధారించే విషయంలో సంరక్షకుని ద్వారా అతను వివక్షకు గురయ్యాడని గౌరవ న్యాయవాది యొక్క చివరి వాదన. రెహ్మతుల్లా తనకు భూమిని విక్రయించడానికి ముందు , తరువాతి కొంతమంది నర్సులకు ఒక ఇంటిని విక్రయించాడని , ఆ అమ్మకం తగినంత ప్రతిఫలంకు కాదని తెలిసినను , అది విక్రయించినప్పుడు అతనికి అనుకూలంగా సంరక్షకుడు ధృవీకరించారని అతను చెప్పాడు, ఇక్కడ తగిన ప్రతిఫలం అందినప్పటికి ధృవీకరించబడలేదు. సంరక్షకుడు యొక్క ఉత్తర్వులు న్యాయపరమైన ఉత్తర్వులు అని మేము పునరావృతం చేస్తాము మరియు కేవలం ఒక కేసును పరిష్కరించడంలో అతను తప్పు చేసి ఉండవచ్చు కాబట్టి పిటిషనర్ వివక్షకు గురయ్యాడని మేము

భావించలేము. పిటిషన్ పూర్తిగా ఆధారం లేనిది మరియు తదనుగుణంగా ఖర్చులు లేకుండా కొట్టివేయబడుతుంది.

పిటిషన్‌ను కొట్టివేసింది.